

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษานี้เกี่ยวข้องกับกำเนิดของชนชาติแห่งสยามประเทศนั้น นักประวัติศาสตร์ได้ค้นคว้าหาข้อมูลและมีแนวคิดแยกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มแรกเชื่อว่า คนไทยน่าจะอยู่แถบภูเขาอัลไต โดยหมายเอาชื่อ อัลไต มาเป็น ไตหรือไท ตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาอยู่ในดินแดนตอนกลางระหว่างลุ่มแม่น้ำฮวงโหและแม่น้ำแยงซี ในประเทศจีนปัจจุบัน แต่ด้วยความกดดันจากชนชาติจีนหรือด้วยความจำเป็นในการทำมาหากิน ชนชาวไทยจึงอพยพกระจัดกระจายและถอยร่นลงมาทางใต้ ซึ่งปรากฏหลักฐานว่าทางใต้ของประเทศจีนมีอาณาจักรไทยชื่อ ฉ่องหวู่ (Tsauung-wu) ตั้งอยู่ในท้องที่ซึ่งเป็นมณฑลชุนาน กวางตุ้ง และกวางสี ซึ่งก็แยกกันไปตั้งถิ่นฐานตามแคว้นต่าง ๆ เช่น พวกที่แยกไปทางตะวันตกก็เป็นพวกไทยอาหม ในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย พวกที่อพยพมาทางตะวันตกเฉียงใต้ก็เป็นพวกไทยใหญ่ ในแคว้นชาน และพวกไทยลื้อ ไทยจีน ในแคว้นสิบสองปันนา พวกที่อพยพลงมาทางใต้ก็มาเป็นพวกไทยน้อย ในแคว้นสิบสองจุไทย และพวกไทยน้อยนี้ต่อมาก็พากันแยกย้ายลงมาตั้งอาณาจักรไทยขึ้นในแหลมอินโดจีนตอนเหนืออีกหลายอาณาจักร มีโยนกหรือลานนาและล้านช้าง (ธนิต อยู่โพธิ์, 2523, หน้า 1-2) กลุ่มที่สองเชื่อว่า ผู้ที่เรียกว่า คนไทย ทุกวันนี้คือ คนที่เกิดในดินแดนประเทศไทย มีความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนที่อยู่ในท้องถิ่นหรือบ้านเมืองเดียวกันมากกว่าผู้อื่น (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2547, หน้า 4) หรือน่าจะอยู่แถวภาคเหนือของไทย หรือทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน ซึ่งมีกลุ่มไทยลื้อและไท-ยอง หรือนับเอาแหล่งมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ที่จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นถิ่นของบรรพบุรุษของคนไทย (พลาพิสัย สิทธิชัยกิจ, 2548, หน้า 290) ซึ่งยังหาบทสรุปไม่ได้ ยังคงมีการสืบค้นข้อมูลกันอยู่ เพราะภูมิหลังหรือประวัติศาสตร์นั้นเป็นเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้น ผ่านห้วงเวลาที่มีใช้

ปัจจุบัน จึงเป็นการยากที่จะสืบค้นได้ในชั่วข้ามคืน เว้นแต่รอยอดีตที่มีการสืบทอดกันมา จากรุ่นสู่รุ่น รอยอดีตนั้น คือ ศิลปวัฒนธรรม เพราะมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาในโลกนี้ ล้วนมีศิลปะและวัฒนธรรมประจำตน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของความเป็นชาตินั้น ๆ โดยเป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และศิลปะทุกแขนงก็ยังเป็นอาหารอันวิเศษให้กับปัญญามนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี นาฏกรรม ภาพถ่าย ภาพยนตร์ เหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดความงาม ความดี ความรื่นรมย์กับชีวิต ศิลปะทำให้เราเป็นคนดี รักใคร่กลมเกลียว มีภาวะความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง ศิลปะจึงมีความจำเป็นสำหรับชีวิตที่มีวัฒนธรรม (นิวัติ กองเพียร, 2550, หน้า 54) ซึ่งรวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ ที่หล่อหลอมจิตใจมนุษย์ให้ดำเนินชีวิตตามอัตลักษณ์ของตน

ดนตรีก็เป็นหนึ่งในศิลปวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น ตามแบบฉบับของตนเอง เพราะดนตรีเป็นเครื่องแสดงออกอย่างหนึ่งถึงชีวิตและจิตใจของคนแต่ละชาติ (กรกฎ หลีกเพชร, 2547, หน้า 247) เริ่มแรกดนตรีมีเพื่อการบูชาสิ่งเร้นลับ เพราะมนุษย์ไม่เข้าใจธรรมชาติ ภาวะที่เกิดขึ้นจึงเชื่อว่าเป็นการกระทำของสิ่งเร้นลับที่เรียกว่า เทพเจ้า พระเจ้า หรือภูตผีทั้งสิ้น เช่น ฝนตก ฟ້าร้อง ฟ้าผ่า ลมพายุพัด น้ำท่วม การเกิด การตาย มนุษย์มีวิธีการสื่อสารกับเหล่าเทพเจ้าตามความเชื่ออย่างง่าย ๆ ด้วยการตบมือ กระตืบเท้า ยกย้ายสายตัว ร้องตะโกนและร้องกรีด หรือร้องให้สะอึกสะอื้น (สุรพงษ์ บุณนาค, 2548, หน้า 13) และด้วยธรรมชาติของมนุษย์เมื่อมีใจร่าเริงก็จะแสดงออกทางกายและวาจา ด้วยการตบมือและร้องกันไปด้วย ความกระตือรือร้นนี้แหละเป็นต้นเหตุประวัติศาสตร์แห่งการดนตรี ต่อมาก็มีผู้หาวัตถุ เช่น เขา กระดุกสัตว์ หรือท่อนไม้ เข้ามาประกอบตีบ้าง เป่าบ้าง (มนตรี ตราโมท, 2545, หน้า 6) บรรเลงกันเพื่อความบันเทิงของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์

ดนตรีเป็นเรื่องของเสียงที่อาศัยโสตประสาทเป็นเครื่องรับรู้และแปลความหมาย โดยอาศัยวิธีจินตนาการหรือความคิดคำนึงอันละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง (สังัด ภูเขาทอง, 2532, หน้า 9) ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้นอารมณ์ของคนฟังให้เคลิบเคลิ้ม คล้อยตาม และเข้าใจความหมายของเพลงที่ศิลปินกำลังสื่อ โดยไม่ต้องมีการสื่อสารด้วยคำพูด ดนตรีจึงเป็นภาษาสากล ผู้ฟังสามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องรู้ภาษานั้น

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นชาติเก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านานหลายพันปีมาแล้ว มีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน และดนตรีเป็นของตนเองโดยสมบูรณ์ สำหรับเรื่องของดนตรีนั้น ชนชาติไทยได้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้นใช้เองมาตั้งแต่ต้น เพราะตั้งชื่อเครื่องดนตรีเหล่านั้นโดยใช้ภาษาไทยที่เรียบง่าย อาทิ คำว่า เกราะ โกร่ง กรับ ฉาบ ฉิ่ง กลอง โทน ปี่ ขลุ่ย ข้อง ซอ เป็นต้น ต่อมาได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและประดิษฐ์เครื่องดนตรีต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยอาศัยหลักและรูปแบบจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ก็ตั้งชื่อไว้ตามรูปลักษณะของมัน เช่น ซอด้วง ซออู้ ซอสามสาย จะเข้ ระนาด (พูนพิศ อมาตยกุล, 2527, หน้า 7) แต่จะให้ระบุว่า ดนตรีไทยเริ่มมีตั้งแต่สมัยใดนั้นไม่มีใครสามารถยืนยันได้แน่นอน เพราะไม่มีหลักฐานปรากฏไว้ชัดเจน ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากการที่ไม่นิยมบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แต่นั่นลักษณะการท่องจำ ต่อมาเมื่อไทยได้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัยขึ้น และหลังจากพ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นใช้แล้ว จึงปรากฏหลักฐานด้านดนตรีไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษรทั้งในหลักศิลาจารึกและเอกสารทางประวัติศาสตร์นับแต่นั้นมา (ประดิษฐ์ อินทนิล, 2536, หน้า 12)

ดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมประจำชาติซึ่งมีเอกลักษณ์โดดเด่น มีแบบฉบับเป็นของตนเอง ไม่มีชาติใดเสมอเหมือน เป็นศูนย์รวมแห่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่รังสรรค์สั่งสม บ่มเพาะจากรากเหง้าแห่งจิตสำนึก มาเป็นศิลปะอันงดงามวิจิตรที่ต้องใช้สภาวะจิตจินตภาพเป็นเครื่องรับรสแห่งศิลปะ สอดทิพย์สังคีตนี้ คนไทยใช้ชีวิตเคียงคู่กับเสียงเพลงและดนตรี จนซึมซาบเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต

เครื่องดนตรีไม่ว่าชาติใด ๆ ในโลกก็ย่อมมีธรรมชาติในการบรรเลงเครื่องดนตรีอยู่ 4 วิธีด้วยกัน คือ การตี การเป่า การดีด และการสี ซึ่งคนไทยในฐานะที่เป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน ชอบพูดให้คล้องจองกันว่า ดีด สี ตี เป่า และในกระบวนการเครื่องดนตรีที่บรรเลงด้วยอาการทั้งสี่นี้ เครื่องตีนับเป็นเครื่องดนตรีเก่าแก่ที่สุดที่ถือกำเนิดก่อนเครื่องดนตรีที่บรรเลงด้วยวิธีอื่น ๆ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2546, หน้า 1) และตามด้วยเครื่องเป่า เครื่องดีด และสุดท้าย คือ เครื่องสี ดนตรีไทยมีเครื่องดนตรีครบทั้งดีด สี ตี เป่า ก่อให้เกิดความไพเราะในการบรรเลงได้อย่างลงตัว มีการบรรจเครื่องดนตรีเป็นวงต่าง ๆ เช่น วงปี่พาทย์ไม้แข็ง วงปี่พาทย์ไม้นวม วงเครื่องสายไทย วงเครื่องสายผสม วงเครื่องสายปี่ชวา และวงมโหรี

วิวัฒนาการต่อมาได้มีการผสมวงดนตรีไทยให้เข้ากับเครื่องดนตรีสากล บรรเลงอวดฝีมือกันจนทุกวันนี้

ดนตรีไทยมีความสำคัญต่อระบบสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง นับจากราชสำนักซึ่งในพระบรมมหาราชวังหรือวังเจ้านายก็จะมีวงดนตรีไทยประจำวัง ตลอดจนข้าราชการและชาวบ้านก็มีการสร้างวงเป็นของตนเองเช่นกัน และหนึ่งในจำนวนสำนักดนตรีที่มีความสำคัญต่อวงการดนตรีไทย ถือเป็นแม่แบบและแหล่งกำเนิดของนักดนตรีไทยคนสำคัญของชาติ นั่นคือ วงดุริยประณีต ซึ่งมีครูสุขและแม่แถม ดุริยประณีต เป็นผู้ก่อตั้งนับเป็นวงดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงมากกว่า 100 ปี

ครูสุข ดุริยประณีต รับราชการอยู่กรมพิณพาทย์หลวง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้รับพระราชทานนามสกุลว่า ดุริยประณีต (ภายหลังใช้ดุริยประณีต) ครูสุข ดุริยประณีต สมรสกับแม่แถม เขยเกตุ มีบุตร-ธิดา รวม 12 คน ซึ่งเฉพาะที่มีชีวิตจนถึงวัยผู้ใหญ่ล้วนเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงและมากด้วยความสามารถ นับเป็นสมาชิกวงรุ่นที่ 2 ของบ้านดุริยประณีต เดิมทีวงนี้ใช้ชื่อว่า วงบ้านบางลำพู เพราะที่ตั้งของบ้านอยู่ย่านบางลำพู ซอยวัดสังเวชวิศยาราม ปัจจุบันคือ มูลนิธิดุริยประณีต เลขที่ 83 ถนนลำพู ซอยสามเสน 1 เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

การดำเนินกิจกรรมดนตรีไทยได้ผ่านการควบคุมดูแลของบุคคล 3 รุ่นดังนี้

รุ่นที่ 1 ครูสุข ดุริยประณีต (พ.ศ. 2441-2506) (นับจากปีที่ครูสุข ดุริยประณีตตัดสินใจประกอบอาชีพเป็นนักดนตรีไทย)

รุ่นที่ 2 ครูโชติ ดุริยประณีต (พ.ศ. 2506-2516)

รุ่นที่ 3 ครูสุจิตต์ อนันตกุล ดุริยประณีต (พ.ศ. 2516 - ปัจจุบัน)

การศึกษาวงดนตรีไทยในประเทศไทยไม่มีใครมีมากนัก เพราะยากต่อการสืบค้นข้อมูล เป็นที่ทราบกันดีว่าปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้น ดนตรีไทยมีบทบาทน้อยลง หากไม่ใช่วงที่มีชื่อเสียงจริง ๆ ก็ไม่สามารถตั้งวงอยู่ได้ แต่วงดุริยประณีตเป็นหนึ่งในวงดนตรีที่สามารถฝ่าฟันและยืนหยัดอยู่ในกระแสสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างสง่างาม และยังเป็นแบบอย่างของเหล่าศิลปินที่ควรยึดถือปฏิบัติ อีกทั้งสมาชิกของวงทั้งที่เป็นบุคคลภายในและภายนอกตระกูลก็เป็นที่เคารพ

นับถือของบุคคลทั่วไป ที่กล่าวมานี้ คือ คุณสมบัติความเป็นดุริยประณีตอย่างแท้จริง เพราะความประณีตทางศิลปะแบบไทยแท้ที่ทำให้ดุริยประณีตยังดำรงอยู่ได้นับร้อยปี

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาภูมิหลังและเอกลักษณ์ทางเพลงของวงดนตรีไทย บ้านดุริยประณีต รวมถึงบทบาทและผลงานทางวัฒนธรรมของศิลปินในวงที่มีต่อการดนตรีไทย และรวบรวมผลงานการบันทึกเสียงขับร้องเพลงเถา และเปรียบเทียบคำร้องที่ใช้ขับร้องบันทึกเสียงกับคำร้องในหนังสือ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติ และบทร้องเพลงเถา ของราชบัณฑิตยสถาน (2549) ในด้านการตัดคำ การเพิ่มคำ และการแปลงคำ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาภูมิหลังและเอกลักษณ์ทางเพลงของวงดนตรีไทยบ้านดุริยประณีต
2. ศึกษาบทบาทและผลงานทางวัฒนธรรมของศิลปินวงดุริยประณีต
3. รวบรวมผลงานการบันทึกเสียงขับร้องเพลงเถาของศิลปินวงดุริยประณีต และเปรียบเทียบคำร้องที่ใช้บันทึกเสียงกับคำร้องในหนังสือ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติและบทร้องเพลงเถา ในด้านการตัดคำ การเพิ่มคำ และการแปลงคำ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. สัมภาษณ์สมาชิกในวงบ้านดุริยประณีต
2. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. สรุปผลเพื่อเสนอผลงานวิจัยโดยการพรรณนาและวิเคราะห์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นการบันทึกและเผยแพร่ประวัติของวงดนตรีไทยบ้านคูริยประณีต
2. ทำให้ทราบบทบาทและผลงานทางวัฒนธรรมของศิลปินวงคูริยประณีต อันเป็นการนำไปสู่การขับเคลื่อนต่อระบบการศึกษาวงดนตรีไทยต่อไป
3. ทำให้ทราบความแตกต่างในการใช้คำร้องเพลงเถาอันเป็นเอกลักษณ์ทางเพลงของศิลปินวงคูริยประณีตกับคำร้องในหนังสือ สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคประวัติ-และบทร้องเพลงเถา